

הכיר

ראשי הפרקים

מיקומו
הכיר כמייצג העם
תפילת שלמה
הכיר והמזבח
תפקידי הכיר
הנחושת
המלכת יואש
מזבח אחז
המלך חזקיה
המספר שטים עשרה
צום יואל
מיקום המעין עפ"י ספר יחזקאל

"וידבר ה' אל משה לאמר. ועשית כיר נחושת וכנו נחושת לרחצה ונתת אותו בין אוהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים. ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה'. ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם".

(שמות ל' יז - כא)

מיקומו

בציווי על עשיית הכיר נאמר: "ונתת אותו בין אוהל מועד ובין המזבח" (שמות ל' יח)¹. חז"ל מיקמו את הכיר במקום זה אך מעט דרומית למזבח. "הכיר היה בין האולם והמזבח ומשוך כלפי הדרום" (מידות ג' ו), וצריך להבין על מה ראו חז"ל למקם שם את הכיר ולא בדיוק באמצע כפשט הפסוק².

¹ צריך להבין מדוע ציווי הכיר לא מופיע בתוך כלי המשכן שבפרשת תרומה ונדחה עד לאחר פרשת מחצית השקל, ומאידך בפרשת ויקהל חוזר הכיר להיות בין כלי המשכן (שמות ל"ח).
(ח).

² נראה שחז"ל לקחו את מיקום הכיר בבית שני, ממיקום ה"ים" במקדש שלמה. "ואת הים נתן מכתף הימנית קדמה ממול נגבה". (דברי הימים ב' ד' י) - הפניה מזרחה היא מהשולחנות ומהאולם. ועדיין צריך להבין מדוע להציב שם את הכיר, דבר שלא נראה שהיה במשכן. רש"י

ידוע שהצד הצפוני בעזרה מקודש מכל העזרה - "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'" (ויקרא א' יא), וכך ביטאו זאת חז"ל: "איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיתתן בצפון... קדשים קלים שחיתתן בכל מקום בעזרה" (זבחים פ"ה מ"א-מ"ו).

צד נוסף המקודש במקדש הוא המערב. קודש הקודשים נמצא מערבית להיכל, וההיכל מערבית לאולם וכן הלאה עד היציאה מצד מזרח. "ולפאת קדמה מזרחה חמישים אמה. קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף, עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה. ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה" (שמות ל"ח יג-טו). יוצא, אם כן, שהמזבח מחד גיסא צפונית לכיור ומקודש ממנו, ומאידך הכיור מערבית למזבח ומקודש ממנו.

ונראה שאין סתירה בין הדברים: הצד הצפוני מקודש ביחס לעבודת המקדש (שחיתת הקורבנות), בעוד הצד המערבי מקודש ביחס לעם ישראל. כלומר: קודש הקודשים מיועד רק לכהן הגדול ביום הכיפורים. ההיכל מיועד רק לכהנים בטהרה. החצר מיועדת רק לטהורים (כולל ישראלים) בעבודתם. וכן העזרות ביחס ממזרח למערב.

"החיל מקודש ממנו - שאין גוים וטמא מת נכנסים לשם ... עזרת נשים מקודשת ממנו - שאין טבול יום נכנס לשם ... בין האולם ולמזבח מקודש ממנה... ההיכל מקודש ממנו... קודש הקודשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכיפורים בשעת העבודה".

(כלים פ"א מ"ח-ט)

פירש בפסוק המצוטט, שאין זו דרך כבוד לרחוץ ממול האולם. פירוש זה קשה אם נבין כפשט הפסוקים שבמשכן לא היה בזיון בדבר. וננסה ללכת בדרך שונה. אמנם דרשת חז"ל מפורשת מופיעה "ואת מזבח העולה וגו' - מזבח בפתח אוהל מועד ולא כיור בפתח אוהל מועד, היכן היה? נותנו בין האולם והמזבח משוך קמעה כלפי הדרום" (זבחים נט. - מופיע ברש"י, שמות ל' יח) - אך רש"י בגמרא הבין שיש שתי מקראות המנסים לסדר אותם ביחד שכן גם הכיור בין המזבח ובין אוהל מועד - ועל כן נראה שחז"ל "משכו" את הכיור דרומה וסמכו זאת על הפסוקים - שכן ניתן להבינם כפשטם. את מקור חז"ל לענין יש לברר.

על כן, מצד העבודה המזבח מקודש יותר ומצד עם ישראל הכיור מקודש יותר.

הכיור כמייצג העם

אכן הכיור מייצג את העם. "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד" (שמות ל"ח ח). מהם המראות הצובאות?

הביטוי "הצובאות" מופיע ביחס למשכן פעם נוספת כביטוי לנשות ישראל במשכן שילה. "ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבן את הנשים הצובאות פתח אוהל מועד" (שמואל א' ב' כב). בפסוקים המתארים את חטאי בני עלי לא מופיע חטא של ניאוף³ ועל כן דרשו חז"ל שבני עלי עיכבו את קיניהן ונשארו אסורות לבעליהן (שבת נה: - כלומר ביטוי זה מבטא את בנית צבאות עם ה').

אכן, רש"י בפרשת הכיור נדרש למדרש(שמות ל"ח ח):

"במראות הצובאות, בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה משה מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקב"ה: קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהן יגעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם ונוטלות המראות וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשדלתו בדברים, לומר אני נאה ממך ומתוך כך מביאות לבעליהן לידי תאוה ונזקקות להם, ומתעברות ויולדות שם שנאמר: "תחת התפוח עוררתיק" וזהו שנאמר במראות הצובאות".

תפילת שלמה

בתפילת שלמה בחנוכת בית המקדש נאמר שהתפלל לפני המזבח.

³ "ובני עלי בני בליעל לא ידעו את ה'. ומשפט הכהנים את העם כל איש זובח זבח ובא נער הכהן כבשל הבשר והמזלג שלש השנים בידו והכה בכיור או בדוד או בקלחת או בפרור כל אשר יעלה המזלג יקח הכהן בו ככה יעשו לכל ישראל הבאים שם בשלה ... ותהי חטאת הנערים גדולה מאוד את פני ה' כי ניאצו האנשים את מנחת ה'" (שמואל א' ב' יב-יז).

"ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' את כל התפילה והתחינה הזאת קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו וכפיו פרושות השמים".

(מלכים א' ח' נד).

ההבנה מפשט פסוק זה היא ששלמה התפלל מזרחית למזבח.⁴ אך אין זו ההבנה הנכונה כי בדברי הימים ב' (ו' יב-יד) מתוארת התפילה ומקומה כך "ויעמוד לפני מזבח ה' נגד כל קהל ישראל ויפרוש כפיו כי עשה שלמה כיוור נחושת ויתנהו בתוך העזרה ... ויעמוד עליו ויברך על ברכיו נגד כל קהל ישראל ויפרוש כפיו השמימה".

אם כן שלמה התפלל מערבית למזבח על גבי הכיור שהוא נקרא לפני המזבח, וזה מראה על קשר בין הכלים.

הכיור והמזבח

בפסוק הנ"ל מדברי הימים נאמרו מידות הכיור: "חמש אמות ארכו וחמש אמות רוחבו ואמות שלוש קומתו". מידות אלו מקבילות למידות מזבח הנחושת מן המשכן: "ועשית את המזבח עצי שיטים חמש אמות אורך וחמש אמות רוחבו רבוע יהיה המזבח ושלוש אמות קומתו" (שמות כ"ז א). ניתן לומר שהקשר בין הכיור למזבח הוא הקישור של כלל ישראל אל עבודת הקודש המתבטאת במזבח. אכן השפעת המזבח מתפשטת עד הכיור. כאשר חנך שלמה את בית המקדש לא היה מקום על מזבח הנחושת ושלמה קידש את החצר עד אזור הכיור⁵ - "ביום ההוא קידש המלך את תוך החצר אשר לפני בית ה' כי עשה שם את העולה ואת המנחה ואת חלבי השלמים כי מזבח הנחושת אשר לפני ה' קטון מהכיל את העולה ואת המנחה ואת חלבי השלמים" (מלכים א' ח' סד). ומאידך אין גישה למזבח ללא הכיור - "בבואם

⁴ "ולפי שהפתח במזרח קרוי מזרח פנים" (רש"י, שמות כ"ו כב).

⁵ משנה תוקף מקבלת פעולה זו ע"פ הגמרא (שבת נה). שמזבח הנחושת לא היה כלל בבית המקדש ובמקומו היה מזבח אבנים (=חלק מהחצר). ועיין בתוספות שם ביחס לפסוקים המדברים על המצאותו של מזבח זה. נראה שכך הבין גם הרמב"ם (הלכות ביאת מקדש פ"א הל' טו-טז) שכתב מדעתו שכהן שנכנס שתוי מן המזבח ולפנים - לוקה. וחלק עליו הראב"ד וכתב שדין זה קיים רק במזבח או במקדש עצמו. משמע שלרמב"ם קדושת המזבח מתפשטת בכל החצר.

אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה" (שמות ל' כ).

תפקידי הכיור

בכך יובנו תפקידי הכיור. מחד תפקידו לאפשר גישה אל הקודש - "בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים" - מצד קרבת העם אל המערב. ומאידך "או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה". אכן, כלי זה תפקידו לתת שלום בעולם, לא רק בין העם והכהנים, אף בעזרתם של הכהנים ניתן שלום על ידי הכיור בין איש לאשתו.

בפרשת סוטה נאמר: "ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש" (במדבר ה' יז), ותרגם אונקלוס: "ויסב כהנא מי כיור במן דחסף", השלום נעשה ע"י הכהנים המייצגים את המזבח, בכיור. וכך ממשיך המדרש, אותו ציטט רש"י על המראות הצובאות: "ונעשה הכיור מהם שהוא לשם שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שבתוכו את שקינא לה בעלה ונסתרה". גם המזבח מוסיף שלום בעולם: "שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך חיו של אדם" (מידות פ"ג מ"ד)⁶.

יסוד זה קיים גם בתפילתו של שלמה המקשרת כאמור בין הכיור והמזבח - שכן תפילה זו עוסקת בין היתר בחיבור עם ישראל והאנושות כולה אל עבודת ה'. "את אשר יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה האלותו ובא אלה לפני

⁶ אמנם הנחושת שהכיור נעשה ממנה נלקחה כשלל ממלחמת דוד וארם שנאמר: "ומטבחת ומכון ערי הדדעזר לקח דוד נחושת רבה מאד בה עשה שלמה את ים הנחושת" (דברי הימים א' יח' ח). סתירה זו ניתן לפתור בהבנה שבמלחמותיו ביער דוד ע"י כח העם את הרוע (כבנקיון סוטה) ובכך נעשה שם לשמו של הקב"ה ששמו שלום "ויעש דוד שם בשובו מהכותו את ארם וכו'" (שמואל ב' ח' יג). וכך כתב הרא"ה קוק זצ"ל (עקבי הצאן, דעת אלוקים) "העסק האידיאלי להרחבת דרכי ה', מצד אור החיים, ההתאמה וההשויה הנצחית שמוצאת בקרבה האומה, ולהתעוררות גבורה לאומית למטרה הנצחית שלה. דוד מלך ישראל חי וקיים, ויעש דוד שם דעביד שמא קדישא דקוב"ה". וכך אמרה אביגיל כשרצתה להלחם בבעלה בקשר למלחמותיו של דוד "כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם, ורעה לא תמצא בך מימך" (שמואל א' כ"ה כח). ולמרות הכל מוכרח היה בית המקדש לקום רק על ידי שלמה "והאלוקים אמר לי לא תבנה בית לשמי כי איש מלחמות אתה ודמים שפכת" (דברי הימים א' כ"ח ג).

מזבחך בבית הזה ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדיך וכו'" (מלכים א' ח' לא-לב).

הנחושת

קשר נוסף בין המזבח לכיור הוא העובדה שכלים אלו הם היחידים במקדש העשויים מנחושת.

נטען ששם נוסף לנחושת הוא "אדמה", שם זה יסביר את הקשר בפסוקי סוף פרשת יתרו.

"ויאמר ה' אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם. לא תעשון אתי אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשו לכם. מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך".

(שמות כ' יט-כא)

מה הקשר בין איסור עשית אלוהי כסף ואלוהי זהב לבין המזבח דוקא?

אלא הקשר הוא: "אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשו לכם מזבח אדמה (=נחושת) תעשה לי". ובנחושת של המקדש נאמר: "ואת הסירות ואת היעים ואת המזרקות ואת כל הכלים האלה אשר עשה חירם למלך שלמה בית ה' נחושת ממורט מככר הירדן יצקם המלך במעבה האדמה בין סוכות ובין צרתן" (מלכים א' ז' מה-מו).

השם נחושת מזכיר את הנחש שקולל ב- "ועפר תאכל כל ימי חיך" (בראשית ג' יד). במקביל לנחש קולל האדם "ארורה האדמה בעבורך. כי עפר אתה" (שם "ז' יט) – גם אתה עפר ולא רק הנחש. כאשר את הנחש מקשרת התורה גם כן לנחושת במעשה נחש הנחושת (במדבר כ"א ד-ט).

אכן האדם הינו "עפר מן האדמה" (בראשית ב' ז), והביא שם רש"י "נטל עפרו ממקום שנאמר בו מזבח אדמה תעשה לי".

הכפרה נעשית באדמה. וכך גם לעם ישראל הכפרה (המיוצגת במזבח) נעשית באדמה שמיצגת את העם (כמו הכיור), שנאמר: "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו" (דברים ל"ב מג). על דברים אלו כתב רש"י: "וכפר אדמתו, ומה היא - אדמתו עמו? כשעמו

מתנחמים ארצו מתנחמת. וכן הוא אומר רצית ה' ארצך, במה רצית? שבת שבות יעקב".

המלכת יואש

יואש המלך הומלך ע"י יהוידע הכהן במקום עתליה המרשעת. בהמלכה זו, מתוך סלידה ממעשי הרצח של עתליה ומהתגברות העבודה הזרה על ידה, כורת יהוידע ברית. ברית זו נכרתת על מנת לאחד את כל חלקי העם בעבודת ה'. "ויכרות יהוידע את הברית בין ה' ובין המלך ובין העם להיות לעם לה' ובין המלך ובין העם" (מלכים ב' י"א יז) - איחוד של כל חלקי העם, המלך והעם ביניהם וביחד לעבודת ה'.

איחוד זה בין גדולי העם לפשוטי העם בעבודת ה' נעשה על גבי כוור הנחושת. וכך מסופר בדברי הימים ב' (כ"ג י-יג):

"ויעמד את כל העם ואיש שלחו בידו מכתף הבית הימנית עד כתף הבית השמאלית למזבח ולבית על המלך סביב... (כל השטח מהצפון עד הדרום שבין המזבח לבית) ... ותרא והנה המלך עומד על עמודו במבוא".

מהו אותו עמוד במבוא לבית ה'?

רש"י אכן פירש "כדאמר ויעמד לפני מזבח ה' וגו' כי עשה שלמה כוור נחושת וגו' ויעמוד עליו ויברך על ברכיו". אכן לאחר המלכה זו עשה יהוידע את הברית המלאה.

בספר מלכים תואר חיבור העם לעבודת ה', ובדברי הימים (שם פס' יח-יט) נאמר:

"וישם יהוידע פקודות בית ה' ביד הכהנים הלויים אשר חלק דוד להעלות עולות ה' ככתוב בתורת משה בשמחה ובשיר על ידי דוד" (=פן העבודה על ידי הכהנים)⁷. "ויעמד השוערים על שערי בית ה' ולא יבוא טמא לכל דבר".

⁷ לא בכדי תיקון הפרצה שנפרצה ע"י קרח וסיעתו ביחס בין העם לכהנים תוקנה ע"י מחתות נחושת "ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחושת אשר הקריבו השרופים וירקעום ציפוי

(שם)

אכן כל תפקידי הכיור מולאו - טהרה, קדושת העבודה ואיחוד העם.

מזבח אחז

בניגוד לאחדות בין המלך ובין העם שראינו במלכות יואש, במלכות אחז רואים אנו הפרדה ביניהם. על המלך אחז עלו למלחמה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל. הנביא ישעיה מתאר תקופה זו (פרק ז' א-ג): "ויהי בימי אחז בן יותם בן עוזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלים למלחמה עליה ולא יכול להלחם עליה ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם על אפרים וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער מפני רוח". רואים אנו שהמלך פחד בלי קשר לעם, והעם פחד גם הוא בלי קשר למלך. אכן מזימות האויב היו כפולות (שם פסוקים ה-ו): "יען כי יעץ עליך ארם רעה אפרים ובן רמליהו לאמר נעלה ביהודה ונקצינה ונבקיענה אלינו (=כיבוש העיר והשתלטות על העם), ונמליך מלך בתוכה את בן טבאל" (=הדחת המלך והחלפתו).

המלך אחז כרת ברית עם מלך אשור על מנת שיושיע אותו, והמלך תגלת פלאסר, מלך אשור, אכן מושיעו מארם ומאפרים. כתוצאה מכך בנה המלך אחז בבית המקדש מזבח חדש בדומה למזבח בו הקטיר מלך אשור בדמשק לעבודה זרה.

בעבודתו של אחז במזבח זה אכן רואים אנו הפרדה בינו לבין העם. שנאמר:

"ויקטר את עולתו ואת מנחתו ויסך את נסכו ויזרוק את דם השלמים אשר לו על המזבח ... ויצוה המלך אחז את אוריה הכהן לאמר על המזבח הגדול הקטר את עולת הבוקר ואת עולת הערב ואת עולת המלך ואת מנחתו ואת עולת כל עם הארץ ומנחתם ונסכיהם".

(מלכים ב', ט"ז, י"ג - ט"ו)

למזבח זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטורת לפני ה'" (במדבר י"ז ד-ה).

המלך אחז אכן שינה במבנה החצר והוא עשה זאת בצורה מעניינת ביותר. את המזבח החדש בנה אחז על ירך המזבח צפונה ומערבית גם כן לכיור הנחושת. דבר זה עומד בניגוד גמור להבנה שהמזבח עומד מזרחית לכיור. המלך שם במזבח הן את מימד קדושת העבודה (=צפון העזרה) והן את מימד קדושת העם (=מערב העזרה), ולא הראה שיש שני פנים המכחישים זה את זה ומשלימים זה את זה.

אכן הביטויים על מזבח זה מראים שיש פה שינוי מהשלמת המזבח על ידי הכיור.

"ויקרב מאת פני הבית מבין המזבח ומבין בית ה' ויתן אותו על ירך המזבח צפונה".

(שם י"ד)

לאחר מכן פנה אחז והמשיך במגמתו זו:

"ויקצץ המלך אחז את המסגרות המכונות ויסר מעליהם את הכיור ואת הים הוריד מעל הבקר הנחושת אשר תחתיה ויתן אותו על מרצפת אבנים".

(שם י"ז)

המלך חזקיה

עם תחילת מלכותו של חזקיה, מאחד חזקיה מחדש את כל העם בעבודת ה' "הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבות" (מלכים ב' י"ח ד), וכהמשך לכך בד בבד עם טהרת המקדש⁸, מבער חזקיה את כל העיוותים שנעשו ע"י אחז אביו. אחד מהתיקונים הוא טיהור עבודת ה' ע"י הנחושת, המבטאת כאמור לעיל את עבודת ה' ע"י העם כולו שנפגמה במשך השנים. "וכתת את נחש הנחושת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטירים לו ויקרא לו נחושתן" (שם). אך מסתבר שלא הצליח חזקיה בפן אחדות העם גם כן בצורה הראויה⁹. וכך ניבא לו הנביא ישעיה: "ויאמר אליו כה אמר ה' צו

⁸ המתוארת בהרחבה בדברי הימים ב' פרק כ"ט.

⁹ אכן חז"ל הבינו שחזרה בתשובה זו היתה ללא תיקון רצון העם אלא בכפייתו: "מה עשה, נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו" (סנהדרין צד:).

לבינתך כי מת אתה ולא תחיה" (מלכים ב' כ' א). ונשאלת השאלה על שום מה נגזרה מיתה לחזקיה?

לאחר שנרפא חזקיה הודה לה' ושר שירה, ובתוך שירתו אמר: "חי חי הוא ידע כמוני היום **אב לבנים יודיע אל אמיתך**" (ישעיה ל"ח יט) - משמע שחטאו היה שלא השכיל להוליד ילדים ולהמשיך את **בניית העם!** [אכן בנו בכורו וממשיכו במלוכה הוא מנשה, והוא הומלך בגיל שתים עשרה - "בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו" (מלכים ב' כ"א א), ונבואה זו נאמרה לישעיה חמש עשרה שנה קודם פטירתו שנאמר: "והוספתי על ימך חמש עשרה שנה" (מלכים ב' כ' ו) משמע שלחזקיה בזמן נבואה זו לא היו ילדים] וכך אמרו חז"ל: "מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כוליה האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה" (ברכות י.).

חזקיה מקבל סימן שתשובתו ופעולותיו למען העם התקבלו לפני ה'.

"ויאמר ישעיהו זה לך האות מאת ה' כי יעשה ה' את הדבר אשר דבר, הלך אצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות... וישב את הצל במעלות אשר ירדה במעלות אחז אחורנית עשר מעלות".
(מלכים ב' כ' ט-יב)

היכן ישנם מעלות של אחז שיש להחזירם למצב שקדם להם - חזרת הצל והאפולולית של אחז?

נראה שאלו המעלות שבנה אחז בבית ה' במקום שתים עשרה המעלות הנמצאות בין האולם והמזבח, שזהו המקום בו עשה אחז כאמור לעיל את השינויים. "ושתיים עשרה מעלות היו שם" [=בין האולם והמזבח] (מידות פ"ג, מ"ו). נראה שאחז שינה את מספר המעלות מהמספר של שבטי ישראל, ומצב זה תוקן בימי חזקיה - הצל חזר במעלות אחז!¹⁰

¹⁰ בנו מנשה פנה עורף לפעילות אביו בשני המובנים - "וישב ויבן את הבמות אשר אבד חזקיהו אביו ויקם מזבחות לבעל" (מלכים ב' כ"א יג), וכן בבין אדם לחברו - "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד" (מלכים ב' כ"א טז). בדברי הימים ב' פרק ל"ג מופיעה תשובתו לקב"ה. חז"ל ביטאו את כפרתו ע"י "תנור נחושת" (מופיע בחסרונות הש"ס לסנהדרין קא:) - משמע שישותו של חזקיה היתה מחוברת בכיוון הנכון של הנחושת.

וכן מסופר (דברי הימים ב' כ"ט יט) שחזקיה טיהר את האולם ולאחר מכן
נאמר:

"ואת כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו
והקדשנו והינם לפני מזבח ה' (=מקום הכיור)".

המספר שתיים עשרה

אכן המספר שתיים עשרה אינו מיקרי ביחס לכיור. על הים של שלמה (=כלי
הקיבול של הכיור) נאמר: "עומד על שני עשר בקר, שלשה פונים צפונה
ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם
מלמעלה וכל אחוריהם ביתה" (מלכים א' ז' כה).

בתקופה מאוחרת יותר מסופר: "בן קטין עשה י"ב דד (=ברזים) לכיור שלא
היו לו אלא שנים" (יומא לז), והגמרא מסבירה שמספר זה מתאים לשנים
עשר הכהנים שעוסקים בקרבן התמיד במזבח - אחדות העם (=המספר שתיים
עשרה) בין הכיור למזבח.

צום יואל

אחדות העם והכהנים בחזרה בתשובה אל ה' מתוארת בספר יואל.

"תקעו שופר בציון קדשו צום קראו עצרה אספו עם קדשו קהל
קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו וכלה
מחופתה בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי ה' ויאמרו
חוסה ה' על עמך ואל תתן נחלתך לחרפה למשול במ גויים למה
יאמרו בעמים איה אלוהיהם".

(יואל, ב' טו-יז)

האחדות גורמת שהכהנים יתפללו על העם. אכן מעמד זה נעשה במקום
האחדות - בין האולם ולמזבח. כתשובה לתפילה נאמר: "ומעין מבית ה' יצא
והשקה את נחל השיטים" (יואל, ד' יח).

מהו אותו מעין, מה תפקידו והיכן הוא?

מיקום המעין על פי יחזקאל

יחזקאל הנביא מתנבא על העתיד ובמציאות זו רואה הוא את אחדות העם. "ולא יקח הנשיא מנחלת העם להונותם מאחוזתם, מאחוזתו ינחיל את בניו למען אשר לא יפוצו עמי איש מאחוזתו. ויביאני במבוא על כתף השער אל לשכות הקודש אל הכהנים ... ויאמר אלי זה המקום אשר ישלחו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה לקדש את העם" (יחזקאל מ"ו יח-כ). במציאות כזאת של אחדות בין כל פלגי העם בבית ה' מתנבא יחזקאל בתחילת פרק מ"ז א':

"וישיבני אל פתח הבית והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית קדימה (= לכיוון מזרח מן המערב) כי פני הבית קדים והמים יורדים מתחת מכתף הבית הימנית מנגב למזרח".

- זהו מקום הכיור! וזהו המעין שנתנבא ואל שיצא מבית ה' - מן הכיור - דרום מערב למזבח.

ניתן לומר שזהו המקור של חז"ל להציב את הכיור משוך מעט לכיוון דרום.¹¹

אחדות זו של הכיור במערב והמזבח בצפון תוביל למימוש המשך הנבואה של יחזקאל (שם פסוקים יג-כא):⁹

"כה אמר ה' אלוקים גה (=זה) גבול אשר תתנחלו את הארץ לשני עשר שבטי ישראל יוסף חבלים ... וחלקתם את הארץ הזאת לכם לשבטי ישראל"¹².

¹¹ אכן, כאמור ביואל ד', מעין זה ישקה את נחל השיטים, נראה שרומז זה שיכופר לעם ישראל חטא השיטים שהפרידו את העם ע"י הנהירה לבנות מואב בד בבד עם עזיבת ה', "וישב העם בשיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב ותקראן לעם לזבחי אלוהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלוהיהן, ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל" (במדבר כ"ה). חטא זה נהיה לסמל לפילוג העם, וכאשר חושדים העם בשבטי ראובן, גד וחצי המנשה שרצו להיפרד משאר העם על ידי בניית מזבח לעצמם נאמר להם: "המעט לנו את עוון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה ויהי הנגף בעדת ה'" (יהושע כ"ב). אם כן מעיין זה יכפר על הפירוד שבעם, ויתאחדו.

¹² ובכך יובן מדוע לא נכתבה פרשת הכיור בין כל הכלים, שכן הכיור הוא מעין תנאי לקיום העבודה במשכן ולא עבודה עצמית נעשית בכיור. נראה שגם ריה"ל ב"כוזרי" (מאמר שני, כ"ו), הבין כך, בהכניסו את הכיור וכנו עם המלקחיים, המחנות, המנקיות, הסירות והמזלגות בגדר משמשי הכלים. הכיור מופיע לאחר פרשת מחצית השקל שהיא המאחדת את כל ישראל

**ונזכה במהרה לאחדות זו של ישראל המרכבה לשכינה ותגלה במהרה
המרכבה של הקב"ה המתגלית¹³ בכיור, בב"א.**

בעבודת ה'. "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם" (שמות, ל'). ובה היו קונים תמידים "וכל קורבנות הציבור" (שקלים פ"ב, מ"א). אמנם בתיאור העשייה של המשכן בפרשת ויקהל הכיור אכן נכנס ביחד עם החצר של המשכן, שכן בפרשת ויקהל מתוארת הבניה, והכיור נבנה והונח במקומו וע"כ נכתב בתיאור עשיית החצר – שזו מהותו של הכיור (=המצאות בחצר ולא ככלי קודש עצמי בתוך המשכן). ואף המזבח, שחיצוני הוא מן הכיור, מתואר לפניו, שכן המזבח הינו כלי שרת.¹³ וכן מופיע במכונות הכיור "וארבעת האופנים מתחת למסגרות וידות האופנים במכונה וקומת האופן האחד אמה וחצי האמה ומעשה האופנים כמעשה אופן המרכבה" (מלכים א', ז' לג). אכן בתיאור הגלות ע"י יחזקאל, מרכבת השכינה גולה דרך שם כאשר בין האולם והמזבח עובדים לע"ז (יחזקאל ח'-ט').